

Tuomas Aarto

14.11.2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI TYÖRIITOJEN SOVITTELUSTA JA ERÄIDEN TYÖTAISTELUTOIMENPITEIDEN EDELLYTYKSISTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA (HE 146/2024 vp)

Esitän Palvelualojen työnantajat PALTA ry:n puolesta lausuntona kunnioittaen seuraavaa:

Hallituksen esityksen tavoitteena on edistää palkanmuodostuksen ja työmarkkinoiden toimivuutta sekä suotuisaa talous- ja työllisyyskehitystä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sovittelijan velvoitteesta huomioida sovittelutoimessaan kansantalouden ja työmarkkinoiden toimivuuden kannalta kestävä palkanmuodostus. Sovittelijan olisi kansantalouden kokonaisedun turvaamiseksi meneteltävä sovittelutoimessaan siten, että palkanmuodostus toimii mahdollisimman hyvin eikä työmarkkinoiden toimivuus vaarannu.

Esityksen tavoitteet ovat hyviä ja kannatettavia. Ehdotettu sääntely turvaa yleistä etua ja vahvistaa sovittelijoiden jo vuosikymmeniä noudattamaa käytäntöä ottaa toiminnassaan huomioon mm. työvoimakustannusten nousun yleinen linja, joka on määräytynyt viennin ns. päänavauksen perusteella.

Yleisen linjan kytkeminen viennin kantokykyyn on kansantaloudellisesti perusteltua. Suomi on vientivetoinen maa, jolle avoimen sektorin kilpailukyvyn puolustaminen on elinehto. On tärkeää, että kansainvälisen kilpailukyvyn turvaavaa yleistä linjaa sovelletaan enimmäistasona laajasti Suomen työmarkkinoilla, koska monipuolisesti verkostoituneessa taloudessa myös kotimarkkinoiden työvoimakustannukset siirtyvät välillisesti koko avoimen sektorin kustannuksiin. Sama koskee verovaroin rahoitettavaa julkista sektoria.

Selkeän toimintamallin olemassaolo on koko neuvottelujärjestelmän toimivuuden ja luotettavuuden edellytys. Neuvottelujärjestelmä on yksi kokonaisuus, jossa muita aloja suuremmat palkankorotukset aiheuttavat vääjäämättä haitallisia heijastevaikutuksia muuhun työmarkkinakenttään. Siksi on tärkeää huolehtia siitä, että sovittelujärjestelmä tukee neuvottelujärjestelmän kokonaistoimivuutta eikä haitallisia heijastevaikutuksia sen kautta synny.

Tuomas Aarto

14.11.2024

Neuvotteluosapuolten sopimusvapauteen esitetyt muutokset eivät puutu, vaan jatkossakin niillä säilyy mahdollisuus sopia keskenään työehdoista haluamallaan tavalla. Muutosten tarkoituksena ei myöskään ole estää ala- ja tehtäväkohtaisten erityispiirteiden huomiointia sovintoehdotuksessa sovittelijan harkitsemalla tavalla eikä määrittää sovintoehdotuksen yksityiskohtaista sisältöä.

Sovittelulautakunnan toimintaan ehdotetut muutokset ovat perusteltuja. Historia on osoittanut, etteivät lautakunnat ole toiminnassaan ottaneet tai osanneet ottaa riittävästi huomioon ehdottamiensa ratkaisujen vaikutuksia laajemmin työmarkkinoille. Siksi lautakuntien työn integroiminen selkeämmin osaksi muuta sovittelujärjestelmää on tärkeää. Tätä tavoitetta ehdotetut muutokset ja lain tasoiset säännökset tukevat. Sovittelulautakunnat eivät voi olla muusta sovittelutoiminnasta irrallinen osa.

Toteutuessaan hallituksen esittämät muutokset vahvistavat sovittelujärjestelmää, tukevat sovittelijoiden työtä ja tervehdyttävät neuvottelutoimintaa. Jatkossa sovittelujärjestelmään turvaudutaan toivon mukaan vain silloin, kun siihen on oikeasti tarvetta. Kohtuuton kritiikki sovittelijoiden toimintaa kohtaan vähenee, kun heidän jo pitkään noudattamansa toimintatavat on kirjattu myös lakiin. Muutokset kannustavat lisäksi osapuolia kehittämään omaa toimintaansa entistä tuloksekkaampien neuvotteluprosessien aikaansaamiseksi.

Sovittelutoimella on jatkossakin tärkeä rooli yksittäisten ratkaisujen rakentamisessa. Enimmäiskustannusvaikutuksen puitteissakin on lukuisia yksityiskohtia ja kysymyksiä, jotka pitää ratkaista ja joissa sovittelija voi auttaa työriidan osapuolia. Sovittelijat ovat tulevaisuudessakin puolueettomia toimijoita. Heidän puolueettomuutensa ei vaarannu sen vuoksi, että lakiin kirjataan malli, jota käytännössä on noudatettu vuosikymmenet.

Esitetty lainsäädäntö mahdollistaa myös esimerkiksi naisvaltaisten ja ns. matalapalkka-alojen erityiskysymysten huomioon ottamisen. Paikalliseen sopimiseen liittyvien keinojen ja mahdollisuuksien lisäksi yleisen linjan perusteella määräytyvän kokonaiskustannusvaikutuksen puitteissa rahaa voidaan kohdentaa enemmän esimerkiksi haluttuihin ammatteihin, halutuille henkilöstöryhmille tai haluttuihin palkkataulukkojen osiin. Tästä on hyviä kokemuksia useilta yksityisen sektorin eri toimialoilta, joissa em. kohdennuksista on vuosien saatossa pystytty sopimaan hyvässä yhteisymmärryksessä.

Myös kokemukset Ruotsista, jossa vientivetoista työmarkkinamallia on noudatettu jo pitkään, osoittavat, että esimerkiksi naisvaltaisten alojen reaali-palkat ovat kehittyneet paremmin nykyisen työmarkkinamallin aikana kuin ennen sitä.

Tuomas Aarto

14.11.2024

Lopuksi on todettava, että lausuttavana olevan esityksen mukaiset uudistukset tukevat myös laajemmin paikallista yhteistoimintaa ja työnantajakohtaiseen palkkapolitiikkaan perustuvien täydentävien palkitsemisen muotojen kehittymistä ja käyttöönottoa.

Tulevaisuudessa kategorinen, pelkästään työehtosopimusten kautta tuleviin korotuksiin perustuva ja useilla, etenkin julkisen sektorin toimialoilla vallalla oleva ansiokehitysajattelu saa rinnalleen uusia ja monipuolisempia elementtejä. Näin voidaan parantaa paikallistason toimijoiden vaikutusmahdollisuuksia sekä ottaa entistä paremmin huomioon työpaikkakohtaisia olosuhteita ja sitä kautta reagoida vaikkapa haastavaan työvoiman saatavuustilanteeseen työmarkkinoilla.

Edellä esitetyillä perusteilla kannatamme työmarkkinoita vakauttavien lainsäädäntömuutosten hyväksymistä hallituksen esityksen mukaisesti.